

Velehrad v době komunismu

A. Casarolimu byl, ve snaze izolovat ho od církve a věřících, stanoven závazný oficiální program. Přesto se mu podařilo setkat s kardinálem Tomáškem a diskutovat s kněžími. Později se svěřil, že až na Velehradě poznal, v jak těžké situaci se církev v Československu nachází. Své zážitky z Velehradu, z projevu víry žité a životně, shrnul slovy: „Vzpomínka na ony dny mě provázela a provází jako jedna z nejlepších chvil mého života.“
RKF Velehrad (foto z oficiálního přivítání A. Casarolimo na Velehradě r. 1985)

Jedním z ústředních míst paměti spojené s cyrilometodějskou úctou byl a zůstává Velehrad. Od oslav milénia příchodu misie na Velkou Moravu (1863) roste význam této svatyně nejen pro české země, ale i z evropského hlediska (od té doby se také svátek obou evangelizátorů slaví 5. 7.). Nadnárodní přesah dokumentují např. unionistické sjezdy, které se zde konaly od roku 1907 s cílem rozvíjet duchovní dialog mezi křesťanským Východem a Západem. Tyto akce se těšily také podpoře ze strany Vatikánu a v roce 1928 byl velehradský chrám poctěn titulem basilica minor.

Komunistická moc se pokusila zneužít významu Velehradu také ve snaze církve rozdělit – roku 1950 se zde konalo setkání prorežimních duchovních. Tyto mocenské pokusy selhaly a Velehrad zůstal stále především prostorem ke skutečným projevům zbožnosti a duchovní úcty. Velká poutní slavnost zde proběhla zejm. v červenci 1963 jako připomínka 1 100 let od příchodu věrozvěstů. K této příležitosti vydal papež Jan XXIII. pro biskupy všech slovanských národů apoštolský list *Magnifici eventus*. V létě 1969 si věřící připomněli mohutnou účastí i 1 100 let od smrti sv. Cyrila.

K dalšímu rozmachu úcty přispěl i nástup papeže Jana Pavla II., který prohlásil roku 1980 sv. Cyrila a Metoděje spolupatrony Evropy a vyjádřil tak potřebu duchovního obohacování mezi oběma částmi tehdy rozdělené Evropy. Důležitost Velehradu zdůraznil i tím, že na hlavní poutě vyslal jako legáty významné církevní hodnostáře, např. kardinála Bernardina Gantina, který celebrou poutní bohoslužbu v červenci 1981. Přelomovou událostí byla pouť na Velehradě, konaná u příležitosti 1 100. výročí smrti sv. Metoděje 7. 7. 1985, při níž desetitisíce poutníků vyjádřily nesouhlas s oficiální státní politikou. Komunistické úřady sice znemožnily účast papeže, který byl pozván kardinálem Františkem Tomáškem, ale Jan Pavel II. se k odkazu svatých bratří přihlásil encyklikou *Slavorum apostoli* (vydána ve Vatikánu 2. června 1985).

Roli Velehradu při pádu železné opony podtrhl svou návštěvou papež Jan Pavel II. 22. 4. 1990. Ve své homilii dále mj. uvedl: „Úhelný kámen evropské jednoty nalézáme zde na Velehradě (stejně jako třeba Monte Casino, odkud svatý Benedikt budoval Evropu latinskou), kam soluští bratři natrvalo vstúpili do dějin Evropy tradicí řeckou a byzantskou. Tyto dva obrovské vklady, obě tradice, byt jsou odlišné, patří k sobě. Společně tvoří křesťanskou Evropu – někdejší i současnou.“
NA (ÚPV, oficiální logo návštěvy)

Poutních slavností v červenci 1985 se, přes překážky kladené komunistickým bezpečnostním aparátem, zúčastnilo na 200 000 věřících, převážně mladých lidí (dle policejních odhadů až 60 % účastníků bylo mladších 25 let), kteří jasně vyjádřili své požadavky náboženské a občanské svobody. K nejčastěji opakovaným skandovaným heslům patřily „Papež do Prahy“ a „Náboženskou svobodu“. Věřící s jásotem přivítali českého primase kardinála Františka Tomáška, který přečetl apoštolský list Jana Pavla II. a uvedl papežského legáta kardinála Agostina Casarolimo. Ten sloužil mši střídavě v češtině a slovenštině.
Soukromý archiv M. Bláhové (foto František Bláha)

Oficiální řečníky, prezentující pouť jako „mírovou slavnost“, poutníci vypískali. Během jejich projevů rovněž skandovali hesla o potřebě skutečné náboženské svobody a např. ministra kultury hlasitě nabádali, aby v souvislosti s věrozvěsty užíval označení „svatí“. Komunistická moc byla zcela zaskočena. Z organizace „akce“ tradičně obvinila nelegální církev, opoziční hnutí Charta 77 a „zahraniční ideodiverzní centra“. Pro církev byla významným přelomem – obnově sebevědomí a vědomí síly předznamenalo její aktivnější vystupování v roli opozice (mj. příprava duchovního programu, kterým chtěla oslovit širokou veřejnost, např. Desetiletí duchovní obnovy v r. 1987). Poutě, na jejímž význění měli velkou zásluhu podzemní církev a aktivisté z řad laiků, ovšem aktivizovala všechny oblasti církevního života. Charakteristickým rysem byla i vzrůstající činnost ve sféře katolického samizdatu a zintenzivnění spolupráce neoficiální církve s protivládními občanskými iniciativami. A zejm. mezi mládeží narůstalo hledání spirituálního rozměru života.
RKF Velehrad

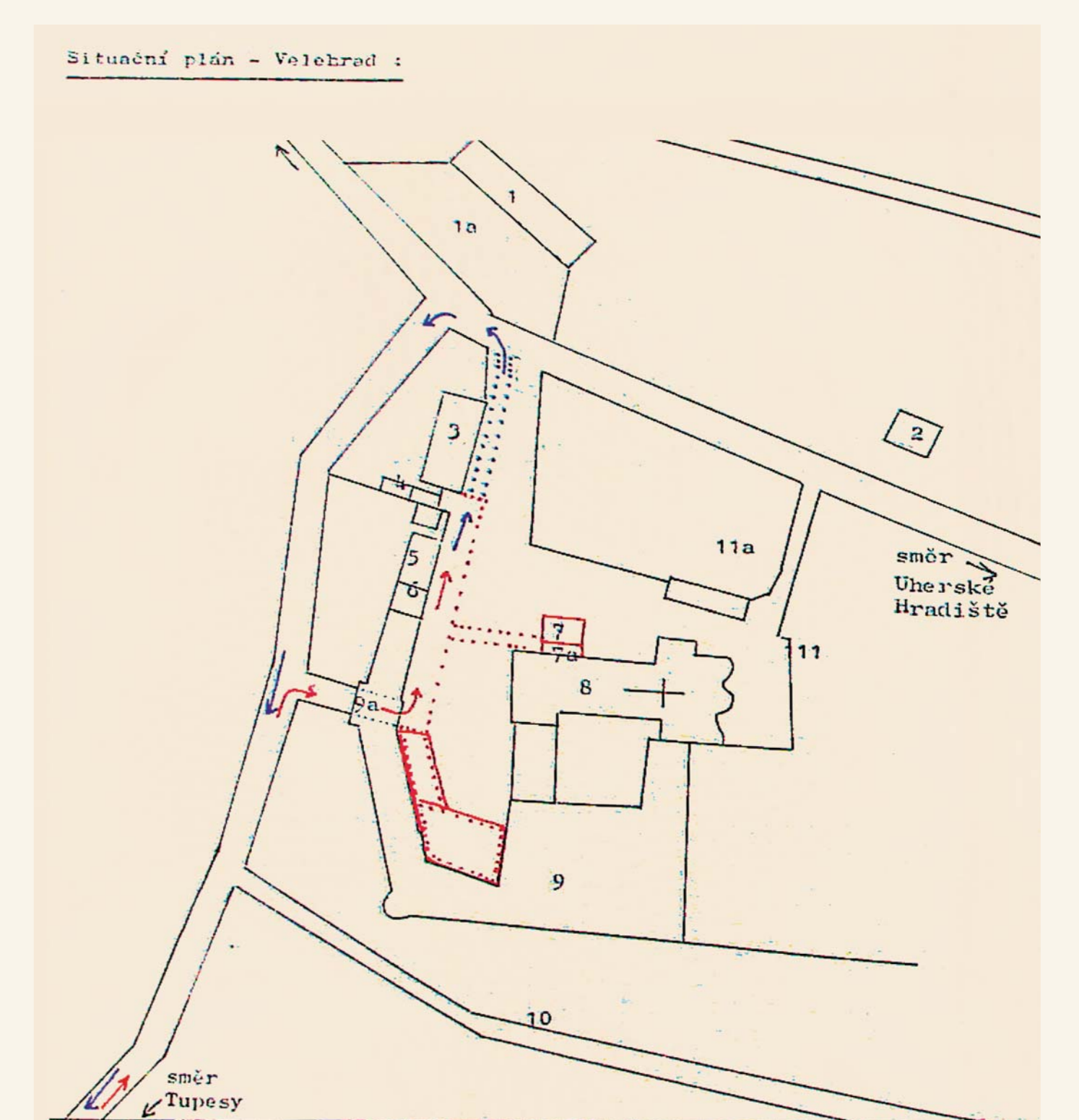

Jubilejní rok úmrtí sv. Konstantina - Cyrila - 869 - 1969

VELEHRAD VÁS VOLÁ

Hlavní pouť v sobotu 5. července 1969:
Hlavní pouť v neděli 6. července 1969:
Poutní pouť kardinála neděle:
Poutní pouť kardinála sobota od 11. 5.:

Plakát Arcibiskupství olomouckého „Velehrad Vás volá“ vztahující se k poutním slavnostem 5. – 6. 7. 1969, u jubilejního roce 1 100 let od úmrtí sv. Cyrila. – V bohatém programu slavnosti i jisté možnosti oficiální propagace lze spatřit doznívání politického uvolnění roku 1968. Realitu tzv. normalizace společnosti po invazi sovětských vojsk v srpnu 1968 odráží v některých pasážích apoštolský list Pavla VI. „Antiquae nobilitatis“ z 2. 2. 1969: „... Cožpak si každé zřízení neudrží svou životní sílu jen v míře, v jaké má v úctě své slavné základy a zachováva posvátné tradice předků? Jestliže se jim stává nevěrným, stává se zvrhlým a upadá.“ – Poutě se účastnilo téměř 100 000 věřících, hlavní mši celebroul F. Tomášek (foto z pouti r. 1969 Daniel Hauránek).
NA (MK), Soukromý archiv M. Bláhové

Na pouť r. 1985 se intenzivně připravovala i státní moc (např. omezení dopravního spojení na Velehrad, utajování termínu poutě, vytvoření státní komise pověřené režii poutě jako „mírové slavnosti“) a zejména její bezpečnostní aparát, který vyhlásil „mimořádná bezpečnostní opatření“. A v sobotu 5. 7. vypukly ve Velehradě a okolí policejní manévry, přijela i zvláštní policejní komanda se psy. Poutníci byli vystaveni šikaně a v sobotu večer po bohoslužbě byli vytlačeni z baziliky, kde měla probíhat celonoční adorace. Ta byla na noc uzamčena. Jak napovídá situační plánek Velehradu – s vyznačením baziliky Nanebevzetí Panny Marie (8), pódiu s oltářem (7), dalších důležitých orientačních bodů, přjezdových a odjezdových tras (červeně a modře) a „kordonů pořadatelů“ (tečkované) – byli pod velmi přísnou ostrahou tajně i uniformované policie i členové oficiálních delegací. V tomto případě šlo zejména o jejich izolaci od věřících.
NA (MK)

